

2. ULUSLARARASI
INTERNATIONAL
DAVRAZ
CONGRESS
KONGRESİ
29-31 MAYIS 2014

Küresel Sorunlar ve Çözüm Arayışları
Building New Approaches to the Global Issues

<http://idc.sdu.edu.tr>

BİLDİRİLER

ISPARTA - 2014

**T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
2. ULUSLARARASI DAVRAZ KONGRESİ
BİLDİRİLER KİTABI**

**2. INTERNATIONAL DAVRAZ CONGRESS
PROCEEDINGS BOOK
KÜRESEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI
BUILDING NEW APPROACHES TO THE GLOBAL
ISSUES**

**29-31 MAYIS 2014/ 29-31 MAY 2014
ISPARTA
T.C.**

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

EDİTÖR

Yrd. Doç. Dr. Selim KANAT

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Arş. Gör. Adem Ali İREN

Arş. Gör. Ali Cem GÖZ

Arş. Gör. Burak YERLİKAYA

Arş. Gör. Mücahit AVCI

Arş. Gör. Özlem DEMİRKIRAN

Arş. Gör. Süleyman TÜLÜCEOĞLU

ISBN: 978-9944-452-82-3

MAYIS 2014

BASKI

Süleyman Demirel Üniversitesi

Isparta 2014

SPOR TURİZMİNİN MEVCUT DURUMU VE STRATEJİK PERSPEKTİFİ: ISPARTA’NIN SPOR TURİZMİ POTANSİYELİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME	2281
TÜRKİYE’ DEKİ KAYAK MERKEZLERİNİN TURİZM ARZ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	2301
II. OTURUM	
TIPTA ETİK YAKLAŞIM	2327
SAĞLIKTA PERFORMANS UYGULAMALARI VE YOL AÇTIĞI ETİK SORUNLAR ÜZERİNE NİTEL BİR ÖN ÇALIŞMA	2335
KÜRESEL BİR SORUN OLAN HAREKETSİZ YAŞAM TARZININ ORTAYA ÇIKARDIĞI SAĞLIK SORUNLARI VE HAREKETSİZ YAŞAM TARZINDAN KAYNAKLANAN SAĞLIK SORUNLARININ ÖNLENMESİNDE FİZİKSEL AKTİVİTENİN ÖNEMİ	2363
TÜRKİYE’DE MEDİKAL TURİZMİNİN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: NİTEL VE TANIMLAYICI BİR ARAŞTIRMA .	2373
TÜRKİYE’DE YAŞLILIK VE EVDE YAŞLI BAKIMI: ISPARTA İLİ ARAŞTIRMASI	2403
SAĞLIK HİZMETLERİNDE MALİYET MİNİMİZASYONU ve FAYDALILIK ANALİZİ	2443
KONGRE TEMASI	
DİL VE FELSEFE	
I. OTURUM	
IMPLICIT MEANING ANALYSES IN SHORT STORIES	2459
II. OTURUM	
BİR MEDENİYETİN OLUŞUM-GELİŞİM VE İLERLEME SÜRECİNDE- DİN DİLİNİN SUNULMASI, KULLANILMASI VE ALGILANMASI AÇISINDAN ETHOS - PATHOS – MYTHOS - SOPHOS VE LOGOS	2481
KAZAK EĞİTİM SİSTEMİNDE TÜRKOLOJİ’NİN TANIMI ...	2491
KÜRESEL AHLÂK VE KÜRESEL DEĞERLERİN İMKÂNI ...	2513

KAZAK EĞİTİM SİSTEMİNDE TÜRKOLOJİ’NİN TANIMI

Öğr. Gör. Gulzada TEMENOVA*

ÖZET

Türk kökenli halkların gelişmesini sağlamak, sosyal ve ekonomik alandaki ilişkilerini güçlendirmek, küreselleşme çağında Türk dünyasının maddi ve manevi değerlerini korumak ve güçlendirmek için birlik ve beraberlik şarttır. Yeni neslin bu değerlere sahip çıkacak şekilde bilinçli olmasını sağlamak ancak eğitim sayesinde gerçekleşeceği aşikârdır. Bu makalede Kazakistan’daki Türkoloji anlayışı ve Türkoloji eğitimi alanındaki çalışmalarından bahsedilmiştir. Kazak eğitim sisteminde Türkoloji’nin tanımı, Kazakistan’ın yüksek öğretim kurumlarındaki Türkoloji eğitiminin günümüzdeki mevcut durumu ve Türkiye ile ayrılan yönleri incelenmektedir. El-Farabi Üniversitesi Türkoloji bölümünde hazırlanan lisans, lisansüstü öğretim programları ve amaçları ortaya konulmuştur. Türkiye ile Kazakistan eğitim sistemlerindeki Türkoloji tanımı karşılaştırmalı şekilde gösterilmeye çalışıldı. Yukarıdaki meseleleri ele alırken makalede, Kazakistan ile Türkiye’deki Türkoloji ağırlıklı eğitim veren yüksek öğretim kurumlarının arasında ortak bir eğitim programının oluşturulmasını ve ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmek gerektiği vurgulanmak istenmiştir. Türkoloji ile ilgili çalışmaların geleceği ile ilgili beklentiler ve çözüm önerileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. (JEL Z00, Z19)

Anahtar Kelimeler: Türkoloji, Eğitim, Eğitim Programları, Türk Kökenli Halklar, Türk Dünyası.

THE DESCRIPTION OF TURCOLOGY IN KAZAKH EDUCATIONAL SYSTEM

*El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi (Almatı/Kazakistan), Türkoloji Bölümü,
gulzadakanat@hotmail.com

ABSTRACT

Unity and solidarity is an essential condition to ensure the development of the Turkic peoples, strengthening the socioeconomic relations, protecting and enhancing the material and moral values of the Turkic world in the era of globalization. The realization of these values by a new generation is possible through the education. This article is dedicated to Turkology concept in Kazakhstan and a survey of work in the field of education in Turkology. The article addresses issues such as the definition of Turkic Studies in the education system of Kazakhstan, the current state of Turkic Studies in education and research directions between Kazakhstan and Turkey. Training target of turkologists within undergraduate and graduate programs the Kazakh National University named after Al-Farabi is nominated. In this article an attempt of definition of Turkology in education systems of Turkey and Kazakhstan in comparative order is undertaken. In solving the above issues in the article, it was stressed that Kazakhstan and Turkey, which provide training in higher education institutions in the area of Turkology create a common curriculum and its goals should act as partners. Attempt was made to determine the challenges in the field of Turkology and tried to offer solutions.

Keywords: Turkology, Education, Training Programs, Turkic People, Turkic World.

GİRİŞ

Türk kökenli halkların dilini, dinini, edebiyatını, tarihini ve etnografisini, coğrafi özelliklerin, maddi ve manevi kültürünü sistematik şekilde toplayıp inceleyen Türkoloji, akademik oryantalizmin bir kolu olarak ortaya çıkmıştır. Türkoloji (Kazakça *Türkitanu*, Osmanlıca *Türkiyat*, İngilizce *Turkology*, Almanca *Turkologie*, Rusça *Tyurkologiya*) Türk soylu halklarla ve özellikle dil ve lehçeleriyle, sözlü ve yazılı edebiyatıyla, sosyal yapısıyla, Türklükle alakalı bütün bilgilerle ilgilenen bilim dalının adıdır. Türkoloji genelde dil ve edebiyat üzerine yapılan araştırmalar olarak tanınmaktadır. Fakat günümüzde ise hemen hemen tüm alanları kapsayarak, disiplinlerarası bilim olarak hem insan bilimleri hem de fen bilimleri içermektedir. Bu bilimde

ihtisaslaşan kişilere Türkolog denir. Görüldüğü üzere Türkoloji, çok geniş bir kavramdır ve sahadır.

Türkolojinin tarihine ve bu bilime gösterilen ilgiye göz gezdirdiğimizde, geçmişten günümüze gerek Türk dünyası'nda olsun, gerekse Türkiye, Avrupa, Rusya ve diğer devletlerin sınırları içinde çeşitli gelişme seyri gösterdiği görülür. İlk Türkoloji kürsüsü 1795 yılında Paris'te 'Ecole des Languages Orientales Vivantes' da kurulmuştur. Ardından Moskova'da 1814, Paris'te 1821, Londra'da 1906 yılı Şarkiyat ve Türkoloji ile ilgili enstitüler açılmıştır. Bu Türkoloji kuruluşları Türkoloji alanında birçok araştırmalar yapmış ve bilimsel dergiler ve bültenler yayınlamıştır.

XVIII. asrın ikinci yarısında Rusya'da Türkoloji ilminin temeli atılmıştır. Bu sıralarda Moskova, Sankt-Petersburg, Kazan gibi şehirlerde Türkoloji merkezleri oluşturularak,

M.A.Kazambek, O.Betlingk, İ.N.Berezin, L.Z.Budagov, N.İ.İlminskiy gibi araştırmacılar Türk lehçelerini teorik açıdan araştırmaktaydılar. XIX asrın 60-lı yıllarından itibaren bütün Türk lehçeleri karşılaştırmalı şekilde araştırılmaya başlanmıştı.

Bu çalışmalar Petersburg okulunun önemli temsilcileri V.A. Gordlevskiy, A.N. Samoyloviç, S.E. Malov, N.F.Katanov, N.İ. Aşmarin, V.A. Bogoroditskiy tarafından yürütülmüştür. Onlar genel Türki dillerinin sözlükleri ile değerli çalışmalar bırakmışlardır. XVIII-XIX asırlarda Ural-Altay dilbiliminin gelişmesi sebebiyle, Türkoloji meseleleri Batı Avrupa bilim adamları F.Stralenberg, M.Kastren, G.İ. Raymsted, W.Thomson tarafından ele alınmıştır. Kazak Türkologlarından İ.K. Kenesbayev, Kazak dilinin tarihinin incelenmesinde N.İ.İlminskiy'in büyük rolü olmuştur. Bu alandaki ilk incelemeleriyle değer ve saygı kazanmıştır (Kenesbayev, 1967) diye, İlminskiy'in Kazak Türkolojisi hakkında yaptığı araştırmalarını değerlendirmiştir.

Bilindiği üzere Avrupa'da daha çok Türkçe ve Türkiye incelemeleri ön plana çıkarken, Sovyet coğrafyasında Türk Dilli Halklar incelenmiştir. Özellikle Türk dünyasının ortak mirası kabul edilen Orhun Abidelerinin bulunmasının ardından, Türklüğe ve Türk dünyasına karşı gerek Avrupa gerekse Rus bilim adamları büyük ilgi göstermiş, Türkoloji araştırma merkezleri, kürsüleri kurulmuş ve bu alanda birçok inceleme yapılmıştır. Özellikle Orta Asya bölgelerinde yapılan çalışmalar,

Türklüğün geçmişine ışık tutacak değerli belgeleri ortaya koymuştur. Avrupanın Türkoloji'ye ilgisi Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulmasının ve Avrupalılar ile ilişkilerin gelişmesinin ardından hız kazanırken, Rusya'nın Türkoloji'ye ilgisi ise 16. yüzyıl sonlarına doğru başlamış ve günümüzde yaşanan siyasi ve diğer gelişmeler dolayısıyla yavaşlamış durumdadır. 1552'de Kazan'ı ele geçiren Ruslar, diğer Türk halklarına olan ilgisinden bu alandaki araştırmalarını hızlandırmıştır. Türkolojiye ilk ilgi duyan Avrupa ve Rusya olduğu için ilk türkologlar da Alman, Macar, Fransız ve Rus gibi milletlerden olmuştur. Bu yabancı türkologlar içerisinde Türkolojiye büyük emek veren Wilhelm Radloff ve Wilhelm Thomsen olmuştur. Türk dünyasına ortak ilk yazılı kaynak olan Orhun Abideleri'ni 1893'te ilk defa deşifre eden ve 20'den fazla dil bilen W. Radloff, Alman asıllı bir Rustur. Bu anıtları mükemmele yakın bir okumaya ulaşan İsveçli W. Thomsen iken, ilk defa Avrupa kamuoyunu haberdar eden İsveçli Strahlenberg'olmuştur. Gerek Avrupanın gerekse Rusya'nın Türkoloji'yi bir devlet politikası olarak ele almış oldukları, bütün araştırmalarını belli çıkarlar uğruna yapmış olduğu ise günümüzde bilinen bir gerçektir.

Yazılı tarihi milattan sonra 8. yüzyılda yazılan Orhun Kitabeleri'ne dayanan Türk soylu halkların dilinin tarihi geçmişini yaklaşık 4.000 yıllık bir maziye sahiptir ve geniş sahalara yayılan çok zengin bir edebiyat geleneği vardır. Türkiye ve Kazakistan'daki türkolojinin ilk kaynaklarını Orhun Kitabeleri, Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı Lügati't-Türk, Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig gibi ortak eserler oluşturmaktadır.

Türkistandaki bugünkü Türk edebî hareketlerini öğrenirken, en evvel göze çarpan cihet, umumî bir edebî dilin teessüs edemediği, yazı dilinin her gün değişmekte olması umumen milliyet ve millî hars meselelerine, nazarların da, Türkistan için umumî olan bir edebî ve harsî hareketten bahsetmeği imkânsız gibi gösterecek derecede dağınık ve müteşeddit olması keyfiyetidir. Halbuki türk tarihini ve lehçelerini, türk etnografisini, türk içtimaî hayatını öğrenenler görüyorlar, ki Türklerin dahilî hayat şartlarında bu meselelerin bu kadar müşkil ve girift bir şekil almasını mucip olacak esbab ve âmil yoktur: Mazî bir, âdât ve ananeler aşağı yukarı bir, müşterek umumi destanlar var, dil birliği ananesi vardır. (Togan,

1942:486). Ayrıca bu topraklarda Kazak Türkolojisi denince ilk akla Muhammed Haydar Dulati'nin Tarih-i Raşidi, Raşiddin'in Cami-al Tavarih adlı kaynak eserleri gelir.

Kazakistan'da Türkolojinin gelişmesi ise Rusya ve Rus bilim adamlarının katkılarıyla olduğu, ilk yazılı çalışmaların çoğunu Rus araştırmacıların yaptığı bilinmektedir. Kazak dilinin araştırılma tarihi genel olarak Türk lehçelerinin de araştırmalarıyla yakından ilgilidir. Türk lehçelerinde konuşan halkların çoğunluğu bir zamanlar Rusların hakimiyeti altında olduğu için, bu memleketlerde Türkolojinin meydana gelmesi ve gelişmesi Rus araştırmalarıyla yakından ilgili olmuştur. Ruslar Türk boylarının yaşayış biçimlerini, coğrafyasını, etnografisini, antropolojik özelliklerini, inanç sistemlerini, sözlü edebiyat materyallerini tesbit edip, inceleyerek, o toplumlara biçimlendirmeyi ve istedikleri şekle dönüştürmeyi amaçlamışlardır.

Fakat 18'inci ve 19'uncu asırlarda Türkistan'ı Rus istilâ ettikten sonra vaziyet değişiyor. Umumî edebî dilin yerini, kabîle lehçeleri tutuyor. Umumiyetle Türkiatında millî medeniyet ve hars sahasındaki anarşi, ancak ecebi istilâsı ve müstemleke siyasetin bir neticesidir. Rus istilasından daha önce mahallî türk lehçelerinde eskisinden fazla bir değişiklik hasıl olmadığı halde yine edebî ve muameledeki yazı dilinin değişmeye yüz tuttuğu inkâr olunamaz. (Togan, 1942:487).

Biraz sonra Ruslar, Kazak-Kırgız, Özbek ve Türkmen lehçelerinde de risaleler neşrine başladılar. Meşhur misyoner İlminski, 1880 yılı nihayetine doğru kendisinden bir sonsöz yazarak kazakça «Er tarğın» kıssasını neşrediyor. 1870 te Ostroumov, Taşkente özbekçe (sartiye zebânide, yani kenttürkçesinde) 48 yıl yaşayan «Türkistan Vilayetinin Geziti» ceridesini, diğer bir müsteşrik 1890 da kazakça «Dala Vilâyeti Geziti»ni, sonra diğerleri Aşkabâdda türkmence ve farsça «Mecmua-i Mâveray-i Bahr-i Khazar» unvanlı haftalık mecmuayı neşrediyorlar. Bunların hepsi, hükümet gazeteleri idi (Togan, 1942:489).

XVIII-XIX. asırdan bu yana Türkoloji araştırmalarıyla İ. Altınсарin, A. Baytursunoğlu, Ş. Velihanov, J. Aymavutov, M. Dulatov, E. Omarov, K. Kemengerov, T. Şonanov, G. Musabayev, K. Jubanov, İ. Kenesbayev, N. Sauranbayev, M.

Balakayev, A. Amanjolov, G.Aydarov, O. Süleymenov, R. Sızdık, Ş. Sarıbayev, R. Amirov, A. Kurişjanov gibi Kazak bilim adamları bu alana büyük katkıda bulunmuşlardır.

Kabile lehçelerinde edebiyat vücuda getirmek yolunda çalışan ilk yerli müteşebbislerin bir kısmı, yalnız hükûmet dairelerine değil, rus misyonerleri muhitine de yakın olan adamlardan ibaretti. Kazakçayı ise o muhitte yetişen, lâkin islâmiyetten nisbeten az müteessir ve rusça malûmatı daha mükemmel olan İbrahim Altınsarin edebî lisanı vücuda getirmeğe çalışıp, sarfını ve elifbasını yazmıştır. 1873 yılında Kazaklar için «elifba» ve diğer mektep kitapları tertip etmek üzere Altınsarin ve Çolakoğlu Ercan çalışmışlar. (Togan, 1942:490).

Makalemizin amacı Kazakistan'ın Türkoloji tarihini değil, günümüzdeki Türkoloji eğitimini ortaya koymak olduğu için Türkoloji ve Kazakistan'daki gelişme durumu hakkında kısa bir açıklama yapılması uygun görülmüştür.

1. KAZAKİSTAN'DAKİ TÜRKOLJİ EĞİTİMİ

Toplumlardaki sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlardaki değişme ve gelişmeler, özellikle XX. yüzyıldan bu yana dünya genelinde eğitim ve eğitimin değeri, toplumun eğitimi, bu alandaki hizmetler konusunda değişik bakış açıları geliştirmiştir. Neticede, eğitim alanında da köklü reformlar ve değişiklikler meydana gelmeye ve eğitim sistemleri yenilenmeye başlamıştır. Bütün dünyanın üzerinde özenle durduğu bir konu, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için eğitim olanaklarının genişletilmesi meselesidir. Birçok ülkede olduğu gibi Kazakistan'da da eğitim sisteminde yenilikler yapmak ve dünya standartlarını yakalamak, zaman taleplerine cevap verebilecek kaliteli eleman yetiştirme amacıyla çalışmalar başlatılmıştır. Bu yenilikler ders programlarından başlayarak eğitim-öğretim sırasında kullanılan araç ve gereçlerde, yeniden yapılandırılan modern kütüphanelerde, yerli öğretim görevlilerinin bilgi düzeylerini yükseltme amaçlı yurt içi ve yurt dışında düzenlenen eğitim programlarında, Avrupa ülkelerindeki, Amerika ve Türkiye'deki önde gelen üniversitelerden ihtiyaç duyulan uzmanlık alanlarına 10 gün ile 1 ay, hatta 1 yıl süre için davet edilen yabancı profesörlerde kendini göstermektedir.

Makale konumuzla alakalı olarak Kazakistan'ın en köklü üniversitelerinden biri olan El-Farabi Kazak Millî Üniversitesi bünyesindeki Şarkiyat fakültesi Türkoloji bölümünün eğitim programı ve amaçları üzerinde durmak isteriz.

Bugün Kazakistan'ın yüksek öğrenim kurumlarında Türkoloji bölümü vardır ve gün geçtikçe Türkoloji'ye ve Türk Diline olan ilgi büyüdükçe bu bölümlerin sayısında da artış görülmektedir.

Kazakistan genelinde Türkoloji bölümleri günümüzde El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi ile (Almatı, 1934) ile L.N.Gumilev adındaki Avrasya Devlet Üniversitesinde (Astana, 1996) mevcuttur. El-Farabi Kazak Milli Üniversitesinin Şarkiyat Fakültesi bünyesinde açılan Türkoloji bölümü 2010-2011 eğitim yılında faaliyete geçmiştir. Diğer Ahmed Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde (Türkistan, 1991), Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi (Almatı, 1928), Ablaşhan Uluslararası İlişkiler ve Dünya Dilleri Üniversitesi (Almatı, 1941), Süleyman Demirel Üniversitesi (Almatı, 1996), Almatı Ticaret Üniversitesi ve Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi (Almatı, 2005), Korkut Ata Kızılorda Devlet Üniversitesi (Kızıl Orda, 1937), Şakarim adındaki Semey Devlet Üniversitesi (Semey, 1995), Kökşetau Devlet Üniversitesi (Kökşetau, 1996) gibi üniversitelerin Filoloji fakülteleri içinde Türkçe filoloji ve Türkçe çevirmenlik bölümleri eğitim vermektedir.

1.1. El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi ve Şarkiyat Fakültesi

El-Farabi Kazak Millî Üniversitesi 1934 yılında kurulmuş olup, 80'inci kuruluş yılını bu yıl kutlamaktadır. Üniversitede yaklaşık olarak 15000 öğrenci ve 3000 kadar akademik personel ve 14 fakülte mevcuttur.

El-Farabi Kazak Milli Üniversitesinin vizyonu, yenilenen ve gelişen dünyada 2020 yılına kadar rekabete dayanıklı uzmanlar hazırlamada dünyanın önde gelen araştırma üniversiteleri arasında girmektir. Üniversite 2013 yılı reyting rakamlarına göre dünya üniversiteleri sıralamasında 299'uncu yerde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra fakülteler ve disiplinler arası eğitime, öğrenci merkezli eğitime önem veren, uzaktan eğitim programlarıyla zaman talebine uygun verimli eğitim

sunabilen, öğretim üyelerinin mesleki bilgi ve *beceri* düzeylerinin yükseltilmesine, akademik araştırmalarda bulunmaları ve tecrübelerini arttırmaya yönelik imkânlar tanıyan, Kazakistan'ın sosyal, ekonomik ve kültürel yönden kalkınmasına katkıda bulunan saygın ve modern araştırma üniversitesi olmaktadır.

El-Farabi Kazak Milli Üniversitesinin misyonu, çağın gereksinimlerine cevap verebilecek ve Kazakistan Cumhuriyetinin kalkınma stratejisine katkıda bulunabilecek, eğitim, bilim ve araştırmada evrensel standartlarda başarılı ve gelişmiş, yeniliğe açık insan kapasitesi oluşturmaktır. Çağdaş düşünce yapısıyla, araştırma ve üretme yetenekleriyle uzmanlık yaşamlarında önemli yere sahip olabilecek, teknolojik gelişmeler ile yeniliklere açık, ülke geleceğine yön verebilecek yüksek ahlaklı bireyler yetiştirmeyi toplum karşısındaki görevi olarak görmektedir.

Üniversite bünyesindeki Şarkiyat Fakültesi, Kazakistan'daki Doğu ülkeleri uzmanı hazırlayan önemli merkezlerden biridir. Üniversitedeki Doğu dilleri eğitimi (Arap dili) 1970'lerde başlamıştır. 1989 yılında ise Asya ve Afrika memleketleri kürsüsü ile Arap Dili kürsüsü birleştirilerek Şarkiyat Fakültesi kurulmuştur. Fakültede 8 doğu dili (Türk, Arap, Fars, Hint, Urdu, Kore, Japon, Çin) öğretilmektedir. Yaklaşık 100 yakın yerli öğretim üyesi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra her yıl işbirliği içinde olduğu yabancı üniversiteler tarafından görevlendirilen öğretim görevlileri de dil öğretimine katkıda bulunuyorlar. Şarkiyat Fakültesi mezunları Doğu memleketlerinin dilini, tarihini, medeniyetini, edebiyatını, sosyoekonomik yapısını, iç ve dış ekonomideki gelişmelerini, dış politikadaki konumunu yakından araştırarak, Kazakistan'ın dış ülkelerle siyasi ve diğer alanlardaki ilişkilerini yürütme ve güçlendirmeye katkıda bulunuyorlar. Fakülte öğrencilerinin hemen hemen hepsi 1-2 sömestr öğrendiği dili uzmanı olduğu ülkeye gidip staj yapma olanağına sahip oluyorlar. Bu tür olanaklar, Şarkiyat fakültesinde eğitim görmeyi cazip hale getirmiştir.

1.2. Türkoloji Bölümü

Genel olarak Şarkiyat Fakültesinin Doğu ülkeleriyle akademik ilişkileri sağlam zeminlere oturtulmuş durumdadır. Fakülteyle işbirliği yapan ve en büyük desteği sağlayan Türkiye,

Arap, İnan, Hindistan, Kore, Japon ve Çin başkonsoloslukları ve o memleketlerdeki bazı üniversiteler ile devlet ve özel kuruluşlardır.

Şarkiyat Fakültesi içinde dört bölüm mevcuttur:

1. Şarkiyat
2. Türkoloji
3. Yabancı filoloji
4. Çevirmenlik.

Yukarıda adı geçen bölümlerin lisans eğitim süresi 4 yıl, yüksek lisans 2 yıl, doktora 3 yıldır. Mezun olduklarında doğubilim dilcisi, doğubilim tarihçisi, doğu dilleri ve edebiyatı öğretmenliği, çevirmen, Türkoloji uzmanı gibi akademik derecelere sahip olabiliyorlar.

Uzmanlık alanlarına göre öğrencilere kazandırılan profesyonel beceriler aşağıdaki gibidir:

1. Şarkiyat (Türkçe) bölümünün lisans ve lisans üstü düzeylerinde eğitim gören öğrenciler, başta Türkiye olmak üzere Türk Dilli memleketlerin ekonomi siyasi yapısı, tarihi, felsefesi, sanatı, kültürü gibi alanlarda uzman olarak yetiştirmektedir. Ayrıca bölümde, bu coğrafyada gelişen günümüzdeki siyasi gelişmeleri takip ederek yorumlar getirebilen, Kazakistan devletinin uluslararası ilişkileriyle ilgili fikir yürüterek, çözüm önerileri sunabilen, dünyadaki siyasi ve ekonomik gelişmeler ile değişimler hakkında analiz yapabilen, Türki ülkelerle diplomatik görevleri yerine getirebilen kadro hazırlanır. Şarkiyat bölümünden üst seviyede uzmanı olduğu ülkenin dili, edebiyatı, tarihi ve medeniyetine hakim mezunlar verilmektedir. Buradan mezun olan öğrenciler, başta Kazakistan Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı olmak üzere, Ekonomi, Enerji ve Kültür gibi Bakanlıklarda iş kariyerlerini devam ettirmektedirler. Bu öğrenciler saha uzmanı olarak yetiştikleri için Kazakistan'ın önemli bir kadro açığını kapatmaktalar. Bunu somut bir örnek ile Türkiye ile kıyas yaparak açıklayacak olursak, El-Farabi Üniversitesi Türkoloji Bölümünden mezun olduktan sonra Kazakistan Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığına giren bir öğrenci, Bogaziçi veya Bilkent Üniversitesinden mezun olduktan sonra yapılan merkezi sınav ile T.C. Dışişleri Bakanlığına giren bir

öğrenciden ülkesi için çok daha yararlıdır. Halbuki Bogaziçi ve Bilkent üniversiteleri reyting, imkan ve eğitim seviyesi olarak Farabi Üniversitesinden çok iyi durumdadırlar. Bunun açıklaması, yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı üzere Şarkiyat Fakültesi ve Türkoloji Bölümünün alanında branşlaşmış, sahaya hakim ülke uzmanı yetiştiriyor olmasıdır.

2. Türkoloji bölümünün lisans ve lisans üstü düzeylerinde eğitim gören öğrenciler, başta Türk Dili olmak üzere İngilizce ve seçmiş olduğu Türk lehçelerinden birine geniş ölçüde sahip oluyorlar. Türkoloji araştırmalarına vakıf, araştırma yapmaya yatkın, Türk dünyasının dili, edebiyatı, tarihi ve kültürü hakkında zengin bir birikime sahip, eleştirel yönleri gelişmiş, uzmanlık alanlarıyla ilgili danışmanlık hizmetlerinde bulunabilen ve Kazakistan'ın stratejik hedeflerini gerçekleştirmesine katkıda bulunabilecek duruma gelmektedirler. Çevirmenlik, basın yayın, organize ve yönetim işlerinde çalışabilecek, dilbilimi, edebiyat teorisi, Türk dünyası tarihi, medeniyeti ve günümüzdeki durumundan haberdar ve bu alanlarda araştırmalar yürütebilen düzeye geliyorlar. Bölüm mezunlarının üniversitelerde araştırma görevlisi ve uzmanlık, Türk Dili Okutmanlığı gibi akademik yapıda çalışma olanakları da vardır.

3. Yabancı filoloji (Türkçe) bölümünün lisans ve lisans üstü düzeylerinde eğitim gören öğrenciler, seçmiş olduğu doğu dillerinden birine vakıf, doğu filolojisi uzmanı olarak dil ve edebiyat sahasında araştırma yapabilme, danışmanlık hizmet gösterebilme yeteneğine sahip, çevirmenlik, basın yayın, edebi eleştiri alanlarında hizmet edebilecek hale geliyorlar.

4. Çevirmenlik (Türkçe) bölümünün lisans ve lisans üstü düzeylerinde eğitim gören öğrenciler, seçmiş olduğu doğu dillerinden birinde yazılı ve sözlü çeviri becerilerine sahip, çeviri türlerinden (sözlü, yazılı, simültane, edebi, teknik, ilmi v.d.) haberdar, anlaşma, konferans ve uluslararası yürütülen birçok işleri takip edebilme düzeyini yakalayan, çeviribilim ve kültürel iletişim sahasında araştırma, basın yayın, danışmanlık hizmetlerinde bulunabilecek dereceye gelebiliyorlar.

El-Farabi Kazak Millî Üniversitesinde Türkoloji uzmanlarını hazırlama girişimleri ise 1991-1992 öğretim yılında Şarkiyat Fakültesi bünyesinde oluşturulan başta İran-Türk olan ve 1996 yılı Türk Dili ve Türk Memleketleri Tarihi bölümünde başlamış ve 2010 yılından bu yana Türkoloji ve Hindoloji bölümü olarak değiştirilen bölümde devam etmektedir.

Günümüzde bu bölüm mezunları Kazakistan ve Türkiye elçiliklerinde, Kazakistan'daki üniversiteler ile Türk liselerinde, çeşitli devlet kurumlarıyla özel kuruluşlarda görev almaktadır.

Şarkiyat Fakültesi Türkoloji bölümünün lisans düzeyinde genel olarak dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerine yönelik olarak başlangıç, orta ve ileri seviye Türkçe dersleri, Türkolojiye Giriş, Altaistik, Dönemleriyle Türk Dünyası Tarihi, Dönemleriyle Türk Dünyası Edebiyatları, Eski Türkçe, Osmanlı Türkçesi, Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri gibi dersler zorunlu olarak okutulmaktadır. Seçmeli dersler üçüncü sınıftan itibaren okutulmaktadır. Türkoloji bölümü öğrencileri seçmeli dersleri seçmeden önce sunulan iki yönden birini tercih etmek zorundadırlar. Biri, Türk Filolojisi, diğeri Türk Dünyası Filolojisidir. Türk Filolojisini seçen öğrenciler sadece Türkiye Türkçesiyle ilgili dil ve edebiyat derslerini okurken, Türk Dünyası Filolojisi bölümünde ise bütün Türk Dünyasındaki lehçe ve şivelerle ilgili dil, edebiyat derslerini okuyabiliyorlar.

Türkoloji bölümü yüksek lisansını kazanan öğrenciler, Bilim Tarihi ve Felsefesi, Altay Teorisi ve Metodolojisinin Temelleri, İlmî Araştırmaların Organizasyon ve Planlamaları, Türkolojinin Teori ve Metodoloji Temelleri, Türk Kökenli Halkların Tarihi, Kültürü ve Dini, Türk kökenli halkların yazılı edebiyatı şeklindeki dersleri zorunlu okurken, 20 kredilik seçme dersler de alıyorlar. Ortaçağ'daki Türk Devletleri Tarihi, Türk Devletlerinin Yeni Tarihi (XX-XXI. yy.), Türk Halklarını Araştırma Kaynakları ve Yöntemleri, Türk Halkları Tarihini İnceleme Sorunları, Günümüzde Türk Devletlerin Dış Politikası, Modern Türk Devletlerinin Uluslararası İlişkileri gibi seçmeli dersler yüksek lisans öğrencilerinin seçtiklere yöne (Filoloji veya Tarih) bağlı olarak değişebilmektedir.

Türkoloji bölümü doktora eğitimi alacak öğrenciler, Türkolojinin Temel Meseleleri adlı dersi zorunlu, diğer 33 kredilik dersleri seçmeli okuyabiliyor. Fakat burada doktora öğrencisi kendisine yine bir yön, Bilimsel ve Pedagojik Yönü ya

da Bilimsel Araştırma Faaliyetler Yönünü seçmek zorundadır. Seçmeli dersler öğrencinin seçtiği yöne göre değişmektedir.

Mesela, Bilimsel ve Pedagojik Yönü seçen öğrenci Türk Dillerinin Fonksiyonel Grameri, Türk Kültür İlişkileri, Edebi Eserleri Araştırma İlkeleri, Türk Dillerinin Etimolojisi, Türkoloji Araştırmaları Yöntem ve Araçları, Edebi Metinlerinde Türk Karakterleri, Türk Dünyasının Sözlü Halk Edebiyatı, Türk Dilleri Fonksiyonel Sözdizimi Sorunları, Türk Söz Varlığının Anlamsal Derivasyonu, Türk Dillerinin Etno-linguistik Araştırmaları gibi dersleri görmektedirler. Bilimsel Araştırma Faaliyetler Yönünü seçenler ise Türk devletleri Jeopolitik Öncelikleri, Türk Yazıtlarının Dil ve Felsefi Temelleri, Türk Dünyasının Maddi ve Manevi Kültür Modernizasyonu, Kazakistan ve Türk Dünyası: Tarih Temeli ve Metodoloji, Türkoloji Araçlarını Araştırma Yöntemleri, Orta Asya'da Siyasi Süreçler, Orta Asya'da Sosyo-Ekonomik Süreçler, Türkî Memleketlerde Dini Felsefe, Türk Halkları Etnoantropolojik Geçmişi, Türkçülük Öğretisi: Oluşumu ve Gelişimi türünden dersler alıyorlar.

Bölümün öğretim görevlileri, genellikle çeşitli Türkiye üniversitelerinde (İstanbul, Ege, Ankara, Trakya v.d.) lisans ve yüksek lisansını tamamlamış olanlar veya aynı bölümden mezun olanlardır. Tecrübe sahibi öğretim görevlileri, Türk dilini ve diğer Türkoloji ile ilgili dersleri okuturken günümüzdeki gelişmelere bağlı kalarak derslerde ders ve sınıf içi, sınıf dışı etkinlikler, ders konularıyla ilgili projeler hazırlama, grup çalışmaları yapma, belli bir konuda yuvarlak masa toplantıları, seminerler, uygulama, mesleki faaliyetler, makale ve raporlar yazma, tez hazırlama gibi eğitim öğretim yöntemlerini kullanıyorlar.

1.2.1. Türkoloji Bölümü Dış İlişkileri

Türkoloji bölümü kuruluşundan bu yana başta Türk elçiliği olmak üzere Türkiye'deki belirli üniversiteler (İstanbul, Bilkent, Ege, Ankara, Atatürk, Gazi, Erzincan, Kastamonu, Fatih, Mimar Sinan, Selçuk (Konya), Kırşehir, Gaziantep v.d.) ile Polonya'daki Poznan üniversitesiyle, Moskova Devlet Linguistik Üniversitesiyle (Rusya), M.Lomonosov adındaki Moskova Devlet Üniversitesi yanındaki Asya, Afrika Halkları Medeni Vakfıyla, Kazakistan'daki birçok üniversitelerle, R.B. Süleymenov adındaki Şarkiyat enstitüsüyle, A. Baytursunoğlu adındaki Dilbilim enstitüsüyle, Almatı şehrindeki TÖMER.,

TİKA., KATEV gibi kuruluşlarla, Almatı Türk Halkları Medeniyetleri Vakfı, Zaman Kazakistan gazetesi, Ahıska Türkleri Merkeziyle ve son dönemlerde kurulmuş olan Yunus Emre Enstitüsüyle işbirliği içinde eğitim, araştırma ve sosyal faaliyetler alanındaki çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmaların neticesinde iki taraflı ilmi projeler, çeşitli konularda seminerler ve konferanslar, olimpiyatlar organize edilmektedir.

Türkoloji bölümüne başta Almatı Başkonsolosu Suphi Atan olmak üzere, konsolosluktaki Eğitim, Kültür ve Din ataşeleri de sık sık bilimsel ve kültürel açıdan yardım gösteriyorlar. Bölümümüzde düzenlenen faaliyetlere katılan Başkonsolos ve ataşeler, kendi alanlarıyla ilgili bilgi birikimlerini paylaşıp, öğrencilerimizin Türkiye, Türk kültürü ve Türk insanı hakkında fikir sahibi olmalarına ve Türkiye'yi sevmelerine neden oluyorlar.

El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Türkoloji bölümü türkoloji araştırmalarını çağımız taleplerine uygun olarak araştırma yönünde çeşitli akademik faaliyetler gerçekleştirmektedir. Türkoloji Bölümü düzenlediği çeşitli konferanslar, sempozyum, eğitim seminerleri ve ilmi toplantılarla, başta Kazakistan ve Türkiye olmak üzere, Türk dilli memleketlerden gelen bilim adamlarının bir araya gelerek tanışıp kaynaşmalarına, bilgi paylaşımında bulunmalarına, eğitim ve araştırma yöntemlerini paylaşmalarına ortam oluşturuyor. Türk bilim adamları üniversitemiz ve bölümümüz tarafından düzenlenen sempozyumlarla ilmi toplantılara katılarak Kazakistan-Türkiye dostluk ilişkilerinin ilmi alanlarda da gelişmesine katkıda bulunuyorlar. Mesela 2010-2014 yılları aralığında üniversite ve fakülte tarafından organize edilen uluslararası kongre ve konferanslara Ankara üniversitesi rektör yardımcısı Prof. Dr. Nilgün Halloran, Erzurum üniversitesi rektörü Prof. Dr. Hikmet Koçak, Prof. Dr. Hamza Zülfikar, Prof. Dr. Yavuz Akpınar, Prof. Dr. Hayati Develi, Prof. Dr. Fikret Türkmen, Prof. Dr. Naciye Yıldız, Prof. Dr. Mustafa Kaçalın, Prof. Dr. Ahmet Taşağıl, Dr. Rasim Özyürek, Prof. Dr. Yulay Şamiloğlu (Wisconsin) gibi genelde Türkiye'nin tanınan bilim adamları katılarak bilgi ve birikimlerini paylaşmışlardır.

Ayrıca her yıl düzenlenerek geleneksel hâle gelen "Farabi Alemi" adlı konferansta, genç bilim adamlarıyla öğrencilerin bilim dünyasında kendilerini ifade etmelerine imkan

verilmektedir. Bölümümüz tarafından öğrencilere yönelik ülke içinde çeşitli bilimsel araştırma gezileri de organize edilmektedir. Bölüm öğrencileri yurt içinde düzenlenen bu tür konferanslar ile Türkçe ve Türkoloji olimpiyatlarında dereceler kazanıp, üniversitemizdeki eğitim kalitesinin düzeyini ortaya koyabilmektedirler.

El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi ile Ankara Üniversitesi arasındaki karşılıklı anlaşmaya dayanarak bölüm öğrencileri uzun yıllardan bu yana lisans öğrencileri 1-2 sömestr süreyle başta Atatürk üniversitesi olmak üzere, Ankara, Gazi ve Ege Üniversitelerinde dil eğitim stajı, yüksek lisans öğrencileri ilmi araştırma stajı yapma olanağına sahip olmuşlardır. Özellikle Atatürk Üniversitesi her yıl 6 öğrencinin tüm masraflarını karşılamakta ve bir dönem Atatürk üniversitesinde eğitim almalarını sağlamaktadır. Ayrıca Atatürk (2 öğrenciye) ve Erzincan (5-6 öğrenciye) üniversiteleri tarafından düzenli olarak yaz kursları imkânı tanınmaktadır. Yukarıda adı geçen Türkiye üniversiteleri ile El-Farabi Üniversitesi Türkoloji bölümünün işbirliği bugüne dek iki üniversite arasındaki ikili anlaşmalara dayanmaktaydı. Önümüzdeki eğitim yılından itibaren bu tür akademik değişimler, Türkiye Cumhuriyeti tarafından oluşturulan Mevlana Değişim Programı çerçevesinde gerçekleştirilmeyi planlanmaktadır. Şu ana kadar 2014-2015 eğitim yılı için Gazi, Atatürk, Erzincan üniversiteleri ile bu değişim programı üzerine anlaşma sağlanmıştır. Bu tür staj imkanlarından yararlanabilmeleri için öncelikle derslerdeki başarılarıyla kendilerini gösterebilen, daha sonra üniversitenin sosyal alandaki faaliyetlerine katkıda bulunan öğrenciler seçilmektedir. Türkiye’de eğitim ve ilmi staj dönemini tamamlamış olan öğrenciler, Türk Diline daha iyi vakıf olduklarından, mezuniyet sonrası Kazakistan’ın çeşitli kuruluşlarında daha kolay iş imkanına sahip olabiliyorlar. Türkiye’de staj döneminden geçmiş olan öğrenciler, eğitimin yanı sıra Türkiye’nin tarihi ve turistik mekanlarını görüp, Türk insanını, Türk mutfağını, Türk kültürünü yakından tanıma, görme şerefine nail oluyorlar ve daha sonraki dönemlerde Türk kardeşlerine, Türkiye’ye karşı sevgi ve saygı besliyorlar. Bu şekilde sadece eğitim alanındaki değil, kardeşlik ve beraberlik bağları da güçlenmiş olmaktadır.

Değişim programları sadece tek taraflı olmamaktadır. Türkiye'deki Gazi, Atatürk, Polonya'daki Poznan, Macaristan'daki Budapeşte gibi üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatları veya Çağdaş Türk Lehçeleri bölümünün öğrencileri de geçen yıllarda 1 s0mestr s0reyle El-Farabi Üniversitesi Türkoloji bölümünde eğitim görmüşlerdir. Kazak hocalardan Türkçe ve Kazakça öğrenen ve Kazak öğrencilerle aynı yurttaki kalıp, arkadaşlık ve kardeşlik ilişkilerini güçlendirmiş olan öğrenciler, Kazak topraklarından ve Kazak halkının misafirperverliğinden memnun olarak ayrılmışlardır.

Bunun yanı sıra bölümdeki öğretim üyeleri Türk üniversitelerinde (Atatürk, Kastamonu, Bilkent v.d.) bilgi düzeylerini yükseltme amaçlı kurslara ve yaz kurslarına katılarak, Türkiye'deki akademisyenlerle tanışma, karşılıklı bilgi ve yöntem alışverişinde bulunma, türlü ilmi çalışmalarını sürdürme imkanına sahip oluyorlar.

Kazakistan Eğitim Bakanlığı, memleket üniversitelerindeki eğitim düzeyini yükseltmek amacıyla devlet üniversitelerine yabancı profesörler davet ederek, öğrencilerin yabancı hocalardan uzmanlık alanlarıyla ilgili dersler dinlemelerine imkanlar oluşturmuştur. El-Farabi üniversitesi de bu imkanlar dahilinde Türk bilim adamlarını bölümümüze davet etmiştir. 2011-2014 yılları aralığında bölümümüzde 10-15 gün süreyle Prof. Dr. Hamza Zülfikar, Prof. Dr. Yavuz Akpınar, Prof. Dr. Hayati Develi, Prof. Dr. Fikret Türkmen, Prof. Dr. Naciye Yıldız, Prof. Dr. Mustafa Kaçalın, Prof. Dr. Ahmet Taşağıl, Dr. Rasim Özyürek, Prof. Dr. Yulay Şamiloğlu (Wisconsin) v.d. Türk hocalar Kazak öğrencilere Türkçe dil, edebiyat ve Türkoloji araştırmaları konularında ders okumuşlardır.

1.2.2. Türkoloji Bölümü Akademisyenlerinin Eserleri, Eğitim ve Staj Olanakları

Türkoloji bölümü öğretim üyeleri bölümdeki eğitim programlarına göre araştırma ve tecrübelerini kendi eserleriyle ortaya koyuyorlar. Mesela bölümdeki Türk Dili uzmanları G. Temenova'nın "Pratik Türkçe" (A1, A2 düzeyleri) Almatı, 2011., "Pratik Türkçe Okuma Kitabı" Almatı, 2014., G. Temenova, A. Nazarova, S. Arbatlı ve R. Avakova tarafından "Kazakça-Türkçe, Türkçe-Kazakça Gramer Terimleri Sözlüğü" Almatı. 2013., "Türkçe-Rusça, Rusça-Türkçe Gramer Terimleri

Sözlüğü” Almatı. 2013., hazırlananmıştır. Yine Türkçe uzmanları doç.dr. Begimova’nın “Diplomasi Terimleri Üzerine Araştırma” Almatı. 2013. monografisi, A. Kaliyev’in “Türk Leksikolojisi” Almatı. 2014., Ş. Saduova ve A.Nazarova tarafından “Türk Dili” (B1, B2, C1, C2 düzeyleri) çalışma kitabı, Almatı. 2014., E. Rısbayev ve A. Nazarova’nın hazırladığı “Kazakça-Türkçe Deyimler Sözlüğü” Almatı. 2014. 2-ci basılımı gün ışığına çıkmıştır ve öğrencilerin kullanımına sunulmuştur. Üniversite basım evi (Kazak Üniversitesi) öğretim üyelerinin bu tür ilmi çalışmalarının yayınlanmasına her zaman destek vermektedir.

Şarkiyat Fakültesi Türkoloji bölümünde 2009 yılında Türkiye Cumhuriyeti “Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı TİKA tarafından yapılandırılan Multimedya Odası ile Türkçe eserlerin bulunduğu kütüphane faaliyet göstermektedir.

Bu kütüphane son iki yıl içerisinde Türkiye Ziraat bankası katkılarıyla ve Yunus Emre Enstitüsü yardımlarıyla bölümümüze gönderilen 500 adet Türkçe kaynak eserlerle daha da zenginleşmiş durumdadır. Bölüm öğrencileri Türkçe dil, edebiyat ve tarih alanlarındaki kitaplardan yararlanarak, bir taraftan Türkçelerini geliştirirken diğer taraftan bilgi düzeylerini de yükseltme şansına erişmektedirler.

Ayrıca bölümümüzde iş adamları tarafından fakülteye gelen misafirler için kullanıma açılan “Türk Odası” vardır. Türk Odasında ve bölümün hocalar odasında uydu kanalları vasıtasıyla her gün Türk televizyon kanallarını izleme olanağı vardır. Belli zamanlarda Türkçe öğrenmekte olan öğrenciler, bu televizyon kanallarından Türkçe dizi, şarkı ve diğer programları seyredebiliyorlar. Bu şekilde Türkiye’ye ve Türkçe’ye olan ilgi ve sevgileri uyanmaktadır.

Türkoloji bölümü öğrencileri yurt içindeki staj dönemlerini Türkçe dersler veren Almatı’daki orta ve lise düzeyindeki okullar ile özel Türk şirketlerinde, Zaman Kazakistan gazetesinin bürosunda v.d. Türkiye ve Türk Diliyle alakalı kuruluşlarda tamamlayabiliyorlar. Özellikle son yıllarda ülkenin en önemli PVC üreticilerinden *Galaksi* Grup yöneticileri öğrencilerimize hem staj yapma hem de başarılı öğrencilerimize belli miktarlarda başarı bursu sağlamıştır. Bu tür kuruluşlarda staj dönemini başarıyla tamamlayan öğrencilerin bazılarına iş imkanı da verilmektedir.

Genel olarak El-Farabi Üniversitesi sadece eğitmekle kalmıyor, eğitim sonrası yıllarda da mezun ettikleri öğrencilerine iş bulma, işe girme konusunda destekler veriyor. Belli bir dereceye gelmiş üniversite mezunları ise, mezun oldukları üniversiteye maddi ve manevi bağışlarda (eğitimi devam etmekte olan başarılı öğrencilere eğitim bursu) bulunarak, sosyal ve kültürel faaliyetlere, bayramlar ile özel günlerde destek olup, eğitim aldığı üniversite ile bağlarını koparmıyorlar. Bu, üniversitede bir gelenek haline gelmiştir diyebiliriz.

El-Farabi Üniversitesi, üniversite çapında alınabilecek önemli kararları yönetim kurulu tarafından tek başına vermeyerek, üniversitenin 'Ak sakallar' adlı yaşlı profesörler kuruluna danışarak alıyorlar. Bu şekilde üniversiteye emeği geçmiş bilgi ve tecrübe sahibi saygın kişilerin de fikri alınarak, Aksakallar ile arkadan gelen genç kuşaklar arasında paha biçilmez manevi bağlar kurulur. Yani eğitimle beraber öğrencilerin manevi terbiyelerine, büyüklerine saygı ve küçüklerine sevgi gösterebilecek şekilde eğitmeye de önem verir.

2. KAZAKİSTAN'DAKİ TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI TÜRK AKEDEMİSİ ÖRNEĞİ

Günümüzde Türkoloji araştırmalarının önemi büyüktür. Dünyanın birçok üniversitelerinde Türkoloji merkezleri kurulmakta, yerli ve yabancı araştırmacılar bu alanda çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Kazakistan devleti bağımsızlığını kazandıktan sonra birçok alanda olduğu gibi Türkoloji alanında da yeni gelişmeler hız kazanmıştır. Yukarıda bahsedildiği gibi üniversitelerde Türkoloji eğitimine önem verilmiş ve genç Türkologlar yetiştirme işleri ele alınmıştır. Bunun yanı sıra Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in «Türk Dünyası henüz tam incelenmemiş gizemler dolu engin okyanustur. Bu yüzden de Türk Halklarının tarihi, kültürünü araştırarak ve ortak eğitim öğretim sistemini oluşturacak özel bir merkez oluşturulması kaçınılmazdır. Ecdatlarımız Altay Dağlarından Akdeniz'e kadarki geniş coğrafyada hakimiyetini sürdürmüştür. Bizlere, zengin kahramanlık destanları ile paha biçilmez manevi zenginlikler bırakmıştır. İlk olarak dünyaya örnek olmuş aile kavramını benimsemiş çadır göçebe evini oluşturmuş, demir, yay, temrenli

ok, üzengi, ökçeli çizme ve pantolonu icat etmişlerdir. Bence böylesi kahramanlık destanın bütün dünyaya tanıtma zamanı gelmiştir! Bu yüzden de herkese ortak Türk Akademisini kurmamız lazımdır» (Türk Akademisi, (2014) diye, genel olarak Türk Dünyası mirasına sahip çıkılması, derinden araştırılarak sonraki kuşaklara sağlam kaynakların ulaştırılması, atalarımızın emanet ettikleri maddi ve manevi zenginliklerinin korunması gerektiği fikirlerinden yola çıkarak, günümüzde Astana’da faaliyete geçmiş olan Türk Akademisinin temeli atılmıştı.

Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, 3 Ekim 2009 tarihi Azerbaycan, Nahçıvan şehrinde gerçekleşen Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları IX. Zirvesi’nde Türk uygarlığının dünya uygarlığında aldığı yerini değerlendirerek Türk Dünyası’nın geçmişi ve geleceğini, maddi ve manevi zenginliklerini araştırarak uluslararası ilmi araştırma merkezinin kurulması gerektiği hakkında teklifte bulunmuştur.

Bilindiği üzere bu fikri diğer Türk Cumhuriyetleri de desteklemişlerdir ve 25 Mayıs 2010 tarihinde Kazakistan Cumhuriyeti başkenti Astana şehrinde ilmi araştırma merkezi Türk Akademisi A.Ş. olarak faaliyete geçmiştir.

Genelde Kazakistan’da özelde ise Farabi Kazak Milli Üniversitesi Şarkiyat bölümünde Türkoloji eğitimi demek Türkiye ve Türk Dünyası uzmanı yetiştirmek manasına gelmektedir. Türkoloji bölümünde Türk Dünyası’nın geçmişten günümüze kadarki tarihi, dil ve edebiyatı, maddi ve manevi değerlerini, din ve dünya tanımını, jeopolitik ve ekonomik gelişme stratejileri ile uluslararası ilişkilerinin yön ve taraflarını geniş alanda araştırmalar yapılmakta ve uzmanlar yetiştirilmektedir.

Türk Dünyası Akademisi çatısı altında başlıca altı stratejik alan üzerinde çalışmalarını sürdürmekte ve eğitim vermektedir:

1. Türk Dünyası tarihi, politik-ekonomik, ülke yapısı, hukuki ilişkileri ile yasaları, tarihi gelişme silsileleri, şahıs ve insan faktörlerini tanımlamak maksatlarında Türk uygarlığının dünya uygarlığında aldığı yerini tanımlamak;
2. Tarihi yazıtlar ile abideleri ve çağdaş Türk dilleri eserlerini yapısal olarak inceleyerek Türk dilleri ortak sözcük

hazinesi oluşturmak ve geliştirmek, ortak ilmi terminoloji ve alfabesini oluşturmak;

3. Türk halkları edebiyatı ve folklorleri ile şaheserlerini, sanat eserlerini yapısal olarak araştırarak Türk Dünyası ortak manevi değerlerini ortaya çıkarmak, korumak ve dünyaya tanıtmak;

4. Türk dünya anlayışı, vatanseverlik ruhunu aşılacak felsefe yapısını, inanç ve varlığını, gelenek ve görenekleri ile milli terbiye özelliklerini ilmi aşından değerlendirmek;

5. Eğitim ve bilim alanında kopuklukları gidermek maksadıyla türkoloji dalında fonksiyonel uygulama alanını geliştirmek;

6. Türk dünyası entegrasyonu ve işbirliğini geliştirmeye destek olacak çok yönlü türkolog uzmanları hazırlamak ve türkoloji alanında sosyalbilimler dalını dünya standartlarına uygun geliştirmek;

Günümüzde Türk Akademisi dünyaca yaklaşık otuz aşkın ilmi araştırma enstitüleri, türkoloji araştırmalar merkezleri ve yüze yakın dünyaca tanınmış türkolog bilim adamlarıyla ortak ilmi araştırmalar yapmaktadır. Aynı zamanda ortak proje çalışmalarını dünyanın önde gelen üniversite, enstitü ve ilmi araştırma merkezleriyle yürütmektedir. Bu çalışmalar neticesinde: Türk dilleri ortak sözcük hazineleri; Türk dilleri sözlükleri serisi; Türk yazıtları genel yapısı; Dünya türkolojisi bibliyografi serisi; Türk Dünyası merkez elektronik kütüphanesi; Türk Dünyası müzesi modern teknoloji destekleriyle oluşturulması sağlanmaktadır.

“Çağdaş Türkoloji” serisi altında yayınlarını sürdürmektedir. 2011 senesi çalışmaları neticesinde “Çağdaş Türkoloji” serisi altında 24 kitap yayını yapmıştır. Türk Akademisi, 20-21 Ekim 2011 tarihi Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) I. Zirvesi kararlarını uygulamak maksadıyla Türk Dünyasına ortak “Türk Uygarlığı” edebiyat yılı ile Türk halkları şaheserlerinin yer aldığı “Asil Hazine” antolojisini yayınlamıştır. Bu yayınlar tanıtımı ilk defa 23 Ağustos 2012 tarihinde Kırgızistan Bışkek’te gerçekleşen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) II. Zirvesi’nde yapılmış, devlet başkanlarına takdim edilmiştir. Bu

yayınların asıl amacı Türk uygarlığını dünyaya tanıtmaktır. 2012 senesinde ortak Türk ilmi terminolojisi, ortak alfabe, tarihi yazıtlar ile abidelerin genel yapısı, siyasi kültürel, sosyal ekonomik, hukuk ve yasa alanlarında kaleme alınmış otuzu aşkın yeni çalışmaları başlatmıştır.

Akademi Türk Dünyasına ortak ilmi araştırma alanını oluşturmak, maddi ve manevi değerleri araştırmak, korumak ve tanıtmak maksadıyla dört dilde (Kazakça, Türkçe, İngilizce, Rusça) “Altayist ve Türkoloji” uluslararası dergisini yayınlamakta (UNESCO, Fransa, Paris).

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) II. Zirvesi’de Türk Akademisi uluslararası statüsüne kavuşmuştur. Günümüze kadar Kazakistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren akademi bundan sonra uluslararası kurum olarak Türk Konseyi üye ülkeler destekleriyle Türk Dünyası’na daha da verimli hizmetler vermeyi amaçlamaktadır (Türk Akademisi, 2014).

SONUÇ

Türkiye Türkçesinin, Çağdaş Türk lehçelerinin, dolayısıyla Türk dünyası kültürünün de öğretildiği bu üniversiteler ile merkezlerin arasında bir koordinasyon olmaması ve ders materyallerinin farklılık göstermesi en önemli sorundur. Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı ve Türk Devletlerindeki alakalı kurumlar arasında bu konuyla ilgili olarak bir koordinasyon birimi kurulmalı ve bu merkezlerle sürekli bilgi alışverişinde bulunmalıdır. Dünyanın dört bir tarafındaki tespit edilen merkezler arasında Türkoloji bölümlerini içine alan ve bunlar arasındaki ilişkileri geliştirmeyi amaçlayan bir birlik kurulması gerektiğini de aşıkardır. Bu ülkelerdeki uzmanların bir araya gelerek hazırlayacağı ders kitapları ve diğer materyaller bu merkezlere gönderilmelidir.

Bu devletlerdeki Dil ve Edebiyat Kurumları, Eğitim, Kültür ve Turizm Bakanlıkları işbirliği yaparak Türk devletlerinin dili, dini, tarihi, kültürü hakkındaki zengin kaynakları ile birikimlerini ortak bir havuzda birleştirerek, ortak kaynak eserler meydana getirmelidirler. Türk Dünyası’nın tarihî ve kültürel değer taşıyan turistik mekânlarında çekilecek tarihi ve

eğitici filmler, gerek genç kuşakların gerekse Türk dünyasına ilgi ve sevgi duyan soydaşlarımızın gidip göremediği akraba topluluklarının yaşadıkları mekânları görüp tanımalarına, tarihe görsel yolculuk yapmalarına fırsat verecektir. Bu arada Türk toplulukları arasındaki televizyon yayınlarının da önemi büyüktür. Yurt dışındaki Türk soydaşlarımızı ve oralarda yaşanan gelişmeleri takip edilebileceğimiz resmî veya özel televizyon kanallarının sayısı çoğaltılmalıdır. Bu kanallarda yayımlanacak programlar ortak değerler ve amaçlar taşımaktadır.

Dünyanın değişik bölge ve ülkelerinde Türk dünyasının dili, edebiyatı, tarihi ve kültürel değerlerini tanıtmaya ve korumaya amaçlı, Türkoloji ve Türkçe öğretimiyle ilgili olarak belli aralıklarla da olsa kongre, sempozyum ve kurultaylar düzenlenerek fikir alışverişinde bulunulmalı ve edinilen tecrübeler paylaşılmalıdır.

Türk dünyasının büyük düşünce adamı İsmail Gaspralı, Türk halklarındaki birlikteliğin temel ilkelerini oluşturmuş ve günümüzde de «Dilde, fikirde, işte birlik» sözü bu birlik mücadelesinin hedefini göstermektedir. Bu açıdan «Dilde, fikirde, işte birlik» sözünü hayata geçirmenin zamanı gelmiştir diyebiliriz. Dilini kaybeden benliğini de kaybeder. Ortak dil, din, edebiyat, tarih ve kültür çerçevesinde ele alınacak çeşitli projeleri hayata geçirmekle asırlarca ayrı düşmüş olan Türk soylu halkların birbirlerini daha yakından tanımalarına, tekrar kaynaşmalarına, birlik ve beraberliklerinin güçlenmesine vesile olunabilir.

2512

KAYNAKÇA

- ALTINSARIN, İ. (1994). Hrestomatiya, Almatı.
KAYDAR, A. (1998). Kazak Tilinin Özeği Meseleleri, Almatı.
KENESBAYEV, İ.K. (1967). Osnovniye vehi izuçeniya yazıka kazahskogo naroda, Almatı.
KONONOV, A.N. (1968). Turkskaya filologiya v SSSR 1917-1967. Moskova, Nauka.
TOGAN, Z.V. (1942). Bugünkü Türkili (Türkistan) ve Yakın Tarihi, I cilt, İstanbul.
El-Farabi Kazak Millî Üniversitesi (2014). <http://www.kaznu.kz/>
Türk Akademisi (2014). Uluslararası Türk Akademisi Hakkında Genel bilgiler.
<http://www.turkacadem.kz/tr/ab.php?set=2>, 11.05.2014